

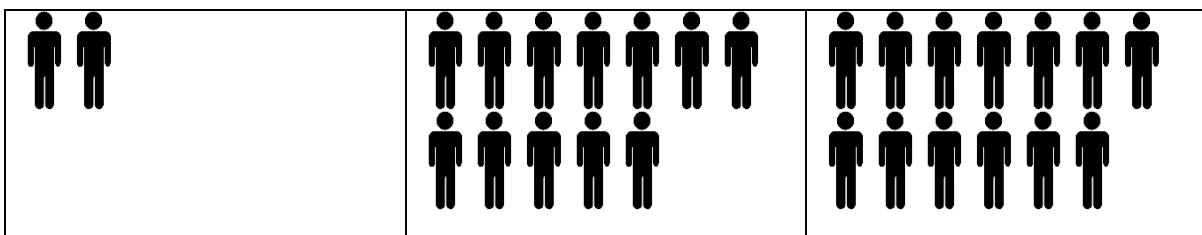
De stellingen, de belangrijkste discussiepunten en opmerkingen en de conclusie worden hieronder behandeld. De tabel 'standpunten van de deelnemers' geeft visueel weer welke stelling ingenomen werd door de deelnemers: de linkerkolom is akkoord met de linkerstelling, de rechterkolom is akkoord met de rechterstelling, de middelste kolom geeft aan dat een evenwichtige combinatie van beide standpunten aangewezen is.

STELLING 1

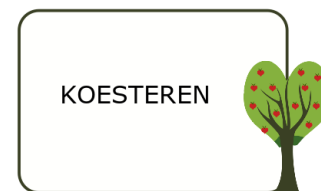
In 2030 worden de hoogstamboomgaarden weinig onderhouden ('nulbeheer')	In 2030 worden de hoogstamboomgaarden regelmatig onderhouden
<ul style="list-style-type: none"> • Minder tijds- en arbeidsintensief • goedkoper • Vereist weinig opvolging • Mogelijk hogere natuurwaarde 	<ul style="list-style-type: none"> • Fruit verwijderen noodzakelijk om ziektes (fruitteelt en vee) te voorkomen • Sluit meer aan bij het traditioneel beheer • Volledige en goed onderhouden hoogstamboomgaarden vertegenwoordigen beter het traditionele landschap • Hoogstamboomgaarden zijn cultuurlandschappen en vergen dus regelmatig onderhoud

STANDPUNTEN VAN DE DEELNEMERS

DISCUSSIE EN AANVULLINGEN

- Het is belangrijk om 'onderhoud' of 'beheer' goed te definiëren. Er is immers een onderscheid tussen traditioneel landbouwkundig beheer (in functie van opbrengst) en natuurbeheer, zoals graslandbeheer, het aanbrengen van een haag enz... (in functie van het verhogen van de natuurwaarden). Hoewel het om een verschillende benadering gaat, kunnen beide vormen als een 'goed beheer' beschouwd worden.
- Vanuit de professionele fruitsector bekeken betekent een goed beheer:
 - Het verwijderen van fruit (om mogelijke ziektehaarden te voorkomen): dit wordt best gerealiseerd door een oogstplicht voor hoogstamfruit
 - Het nemen van maatregelen tegen de verspreiding van Little Cherry Virus (rooien van besmette bomen, hier niet opnieuw kersen aanplanten)
 - Aanplantingen uitvoeren met virusvrij materiaal

CONCLUSIE

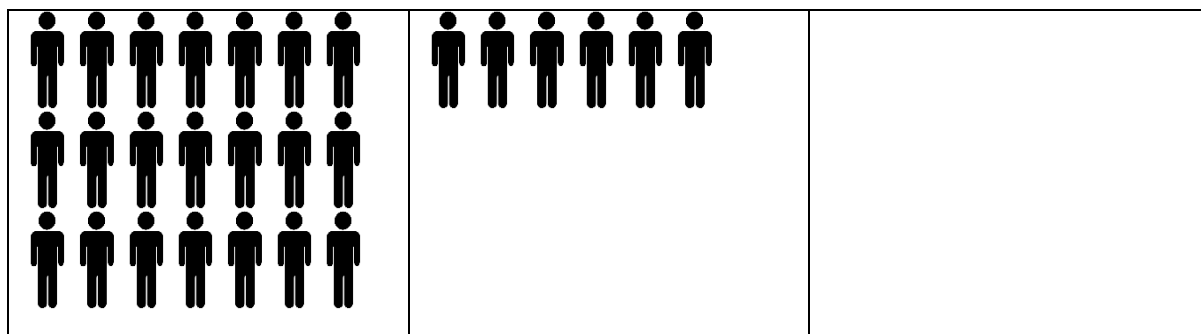
Een goed beheer van hoogstamboomgaarden is onontbeerlijk. Dit gaat zowel om het 'traditioneel' beheer (in functie van productie en opbrengst) als om een natuur- en/of erfgoedbeheer (in functie van creëren van natuurwaarden of in stand houden van erfgoedwaarden). Een goed beheer houdt meer in dan enkel zorg voor de bomen (snoeien). Ook graslandbeheer, beheer van omringende haag, enz. maken inherent deel uit van het hoogstamboomgaardenbeheer. Bij een goed beheer houdt men rekening met goed nabuurschap onder meer mogelijke effecten op de professionele (laagstam)teelt (zoals bvb. overdracht van ziektes door wormstekigheid, Little Cherry virus, *Drosophila suzukii*).

STELLING 2

In 2030 voeren we een gezamenlijk beleid voor hoogstamboomgaarden (alle beleidsdomeinen en niveaus werken mee)	In 2030 heeft iedereen de autonomie om al dan niet een eigen beleid rond hoogstamboomgaarden te voeren
<ul style="list-style-type: none"> • Gedeelde verantwoordelijkheid • Er is nood/vraag naar meer onderlinge afstemming en gezamenlijke visie • Duidelijkheid en transparantie voor eigenaars/burgers en vergunningsverleners 	<ul style="list-style-type: none"> • Meer inzet op specifieke sectorale en gebiedsmatige eigenheid • Snel en eenvoudig (geen onderlinge afstemming nodig)

STANDPUNTEN VAN DE DEELNEMERS

DISCUSSIE EN AANVULLINGEN

- Beiden hebben hun voordelen. Samenwerking is moeilijk te initiëren en niet altijd makkelijk vol te houden. Een combinatie van beiden is nodig.
- Een gezamenlijk beleid is nodig, maar ook differentiatie moet mogelijk zijn. Een beleid voor een productiedoel zal anders moeten zijn dan een beleid voor een natuurdoel. Dit is misschien makkelijker te realiseren via sectorale maatregelen.

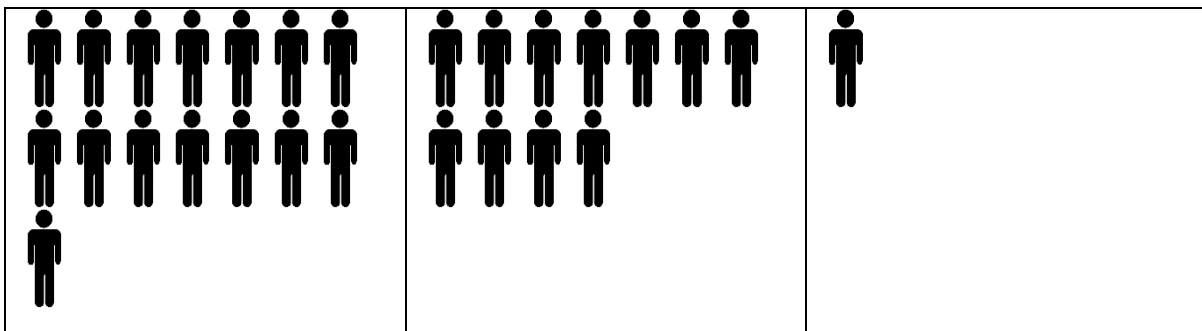
CONCLUSIE

Een gezamenlijk onderling afgestemd beleid met gedeelde verantwoordelijkheid is noodzakelijk. De verschillende beleidsdomeinen/niveaus moeten minstens deels de autonomie behouden om te differentiëren op basis van hun eigen doelstellingen.

STELLING 3

In 2030 is er een structureel beleid voor hoogstamboomgaarden	In 2030 worden (vooral) projectmatig en ad hoc acties voor hoogstamboomgaarden genomen
<ul style="list-style-type: none"> • Een beteren garantie voor het behoud van het hoogstamboomgaardenlandschap op langere termijn • Er is vraag naar structurele maatregelen 	<ul style="list-style-type: none"> • We kunnen flexibeler omspringen met budgetten • Vergt geen aanpassingen aan regelgevingen of implementatie van nieuwe maatregelen

STANDPUNTEN VAN DE DEELNEMERS

VERDUIDELIJKING

Met 'structureel beleid' wordt bedoeld dat bepaalde acties die nu projectmatig voorzien worden (bv. onderhouds- en aanplantacties in het project Fruitlandschap) in het beleid ingeschreven worden met daaraan gekoppelde budgetten die van de verschillende overheden (kunnen) komen

DISCUSSIE EN AANVULLINGEN

- Een hoogstamboomgaard moet al 30 à 35 jaar bestaan om goed te gedijen. Structureel betekent ook 'op lange termijn plannen' (duurzaamheid). Bij een ad hoc en projectmatige werking is het moeilijker om die 'lange termijn' mee te nemen.
- Een structureel beleid is noodzakelijk om zekerheid te bieden aan eigenaars. Bij een project is er nooit de zekerheid dat wat het ene jaar kan, het volgende jaar nog mogelijk zal zijn. Je moet ergens een continuering hebben, zeker naar beheer toe. Maar structureel beleid is wel logger en traag. Bij projectmatig beleid is er meer ruimte voor innovatie, creativiteit en bottom-up werking. Je kan dan ook sneller inspelen op (maatschappelijke) veranderingen. We kunnen nu nog niet inschatten wat er in de toekomst op ons afkomt.
- In geval van een structureel beleid moet je iedereen met elkaar verzoenen: landbouwers, natuur, recreatie,... Je gaat dus voor niemand een ideale oplossing vinden en dat kan tot meer nadelen dan voordelen leiden. Ad hoc is dit veel makkelijker bij te sturen.

- Mensen in het midden geven aan dat het voor hen een en/en verhaal is

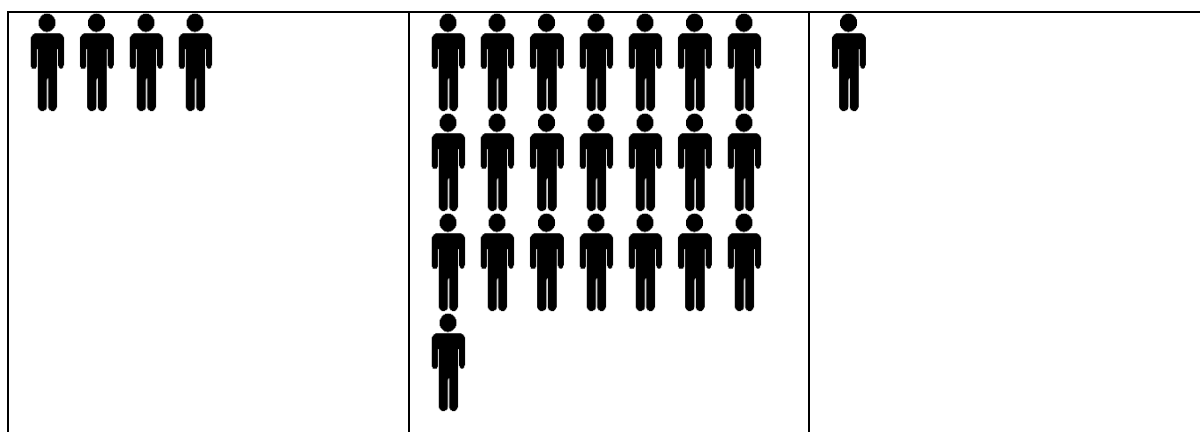
CONCLUSIE

Een structureel basisbeleid is noodzakelijk om zekerheid te bieden aan eigenaars en om een duurzaam beheer op lange termijn te voeren, rekening houdend met de ontwikkelings- en levensduur van hoogstamboomgaarden. Maar het is moeilijk te voorspellen wat de toekomst brengt en welke veranderingen ons nog te wachten staan. Ook de mogelijkheid om snel en flexibel te kunnen handelen en creatieve en innovatieve oplossingen te onderzoeken blijft nodig. Dit gebeurt best ad hoc in projecten.

STELLING 4

In 2030 focust het beleid op het behouden van bestaande hoogstamboomgaarden	In 2030 focust het beleid op de aanplant van nieuwe hoogstamboomgaarden
<ul style="list-style-type: none"> • Meer controle over kwaliteit en ligging • Als we dit niet doen dreigen oude waardevolle boomgaarden en typische rassen te verdwijnen • Garandeert een lange termijn behoud van hoogstamboomgaarden • kans tot ontwikkeling van oude en waardevolle hoogstamboomgaarden • Gericht inzetten van middelen waar we dat het meest belangrijk vinden 	<ul style="list-style-type: none"> • Vrije keuze zorgt voor groter draagvlak bij eigenaars • Groter draagvlak is meer garantie op goed onderhoud en beheer • Sluit beter aan bij de dynamiek van een steeds veranderend landschap

STANDPUNTEN VAN DE DEELNEMERS

DISCUSSIE EN AANVULLINGEN

- Het behoud van waardevolle boomgaarden is niet altijd mogelijk, zoals in het geval van waardevolle kersenboomgaarden met Little Cherry besmetting. Hier mag je omwille van de kans op besmetting geen nieuwe kersen aanplanten. Als je in dit geval de waarde (nl. unieke kersensoorten) wilt behouden, moet dat via aanplant ergens anders. Beiden zijn bijgevolg nodig.
- Bekeken vanuit biodiversiteit en populaties moet je focussen op plaatsen waar al relictten zijn waar je op verder kunt bouwen zodat je soorten ruimte kan geven. Soorten zijn minder flexibel dan het dynamisch landschap dat we vandaag hebben. Dat los je niet zomaar op door een waardevolle boomgaard te vervangen door een nieuwe op een andere locatie. Beiden zijn dus belangrijk.
- Een ander belangrijk element, als je vanuit natuur/biodiversiteit redeneert is de schaal. Je hebt een zekere schaal nodig om biodiversiteit en natuurwaarden te creëren. Mensen helemaal de vrije keuze laten kan leiden tot een heel versnipperd areaal. Dat is inefficiënt gebruik van middelen want je kan op voorhand het effect niet inschatten. Het is belangrijk te vertrekken van een plan of afbakening van prioritaire zones en daar liggen hoogst waarschijnlijk die bestaande

oude boomgaarden in. Binnen die afbakening kan je dan nog naar vrije keuze gaan, maar dan zijn de inspanningen op zijn minst gefocust en zijn de middelen efficiënt besteed.

- Het is niet zo dat de biodiversiteit noodzakelijk hoger is in oude boomgaarden dan ergens anders. Er zijn ook andere biotopen zoals gerijpte graslanden met heel hoge biodiversiteit waar die net kan afnemen door hier hoogstam aan te planten. Aan de andere kant zijn er andere percelen, nu met lage biodiversiteit, waar het aanplanten van hoogstam wel tot een verhoging van die biodiversiteit kan leiden.

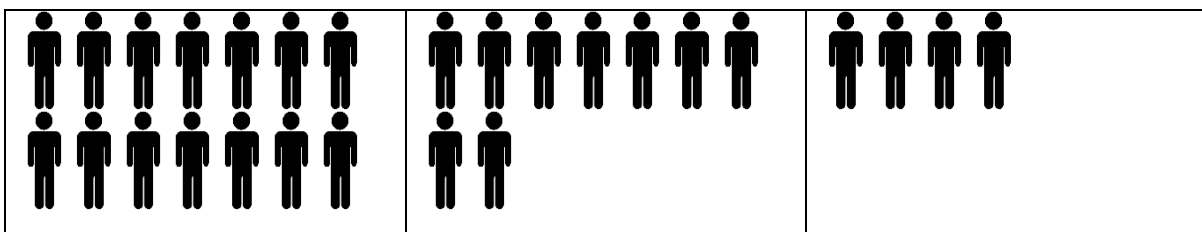
CONCLUSIE

Je moet zowel inzetten op bestaande (en toekomstige) waardevolle hoogstamboomgaarden als op het aanplanten van nieuwe hoogstamboomgaarden. Vooral in functie van biodiversiteit en behoud en migratie van soorten is een zekere continuïteit en een voldoende grote schaal noodzakelijk.

STELLING 5

In 2030 zijn de hoogstamboomgaarden goed beheerd m.a.w. we gaan voor KWALITEIT	In 2030 hebben we een groot areaal hoogstamboomgaarden m.a.w. we gaan voor KWANTITEIT
<ul style="list-style-type: none"> • De professionele landbouwers vinden een goed beheer belangrijk om (mogelijke) ziekten en plagen goed onder controle te houden • Ca 50% van de respondenten hechten veel belang aan goed onderhoud van hoogstamboomgaarden • Volledige en goed onderhouden hoogstamboomgaarden vertegenwoordigen beter het traditionele landschap meer aantrekkingskracht voor het toerisme 	<ul style="list-style-type: none"> • Meer dan 80% van de respondenten vindt dat er zoveel mogelijk hoogstamboomgaarden bewaard moeten blijven en meer dan 60% wil graag meer hoogstamboomgaarden zien in het landschap • Ca 50% van respondenten vindt goed onderhouden hoogstamboomgaarden geen beleidsprioriteit • Een echt hoogstamboomgaarden-landschap meer aantrekkings-kracht voor het toerisme • Het beheer per boomgaard is minder arbeidsintensief

STANDPUNTEN VAN DE DEELNEMERS

VERDUIDELIJKING

Het referentiebeeld is de huidige situatie.

DISCUSSIE EN AANVULLINGEN

- Het is belangrijk om 'Kwaliteit' en 'goed beheer' duidelijk te definiëren. Er is 'beheer naar fruitproductie toe' maar er is ook een goed beheer nodig om bomen in een veteranestadium te krijgen, om biodiversiteit te krijgen enz...
- Het huidige kwaliteitsvolle beheer is prioritair om draagvlak te behouden, maar het areaal hoeft ook niet minder te worden dan nu. Het huidige areaal zouden we toch moeten kunnen in stand houden.
- Kwantiteit wil niet zeggen dat we het areaal terug moeten draaien naar 1950. Dat is irrealistisch. Maar keuze voor kwantiteit kan ook betekenen dat we moeten kijken naar plekken waar nieuwe hoogstamboomgaarden kunnen komen, bv. Parken, groen in gemeente.... Dus plaatsen waar het begrip 'hoogstamboomgaard' een plek kan krijgen. Als je niet in die zin voor kwantiteit blijft gaan, gaat de lijn verder dalen. Die neerwaartse trend moet gestopt worden. Uiteraard moet het areaal dat je hebt wel beheren, hetzij economisch, hetzij voor natuurbeheer.

- Met de huidige situatie als referentiebeeld in het achterhoofd, hoeft er niet noodzakelijk meer te zijn maar is het wel belangrijk om wat we nu hebben in orde te zetten en goed te beheren.
- Geen onderhoud is niet goed voor natuur, niet goed voor landbouw enz... Goed beheer is altijd noodzakelijk. Uiteraard gaan er meningsverschillen zijn over de definitie van een 'goed onderhoud', of alleszins bepaalde aspecten ervan.

CONCLUSIE

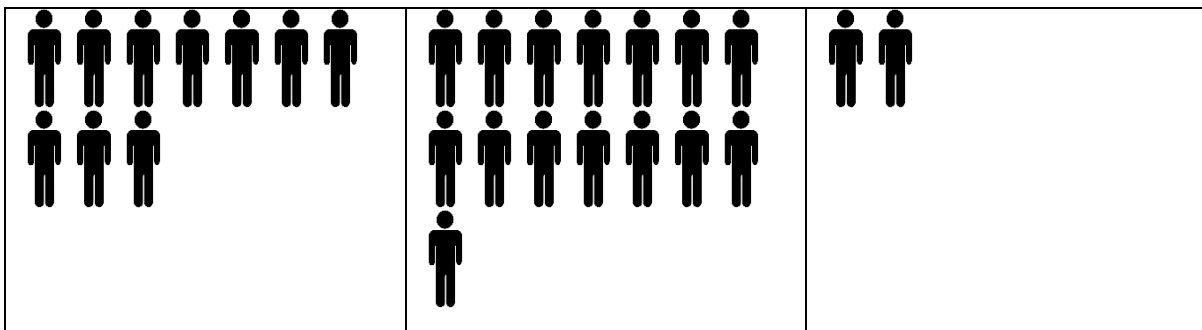
Een goed beheer van hoogstamboomgaarden is onontbeerlijk. Dit gaat zowel om het 'traditioneel' beheer (in functie van productie en opbrengst) als om een natuur- en/of erfgoedbeheer (in functie van creëren van natuurwaarden of in stand houden van erfgoedwaarden). Een goede definitie van 'wat is goed beheer' is belangrijk.

Hoewel kwaliteit op dit ogenblik prioritair is (goed onderhouden wat er is), mag kwantiteit niet uit het oog verloren worden. De dalende trend van verdwijnende hoogstamboomgaarden moet gestopt worden. Daarom is het noodzakelijk te blijven zoeken naar nieuwe locaties waar hoogstamboomgaarden een plek kunnen krijgen.

STELLING 6

In 2030 stimuleert de overheid hoofdzakelijk traditioneel gebruik van hoogstamboomgaarden (fruitproductie, grasland, veeteelt)	In 2030 stimuleert de overheid hoofdzakelijk nieuwe functies van hoogstamboomgaarden (park, begraafplaats, kampeerzone, ...)
<ul style="list-style-type: none"> • Sluit meer aan bij het traditionele landschap • Er is vraag naar lokaal en authentiek fruit/streekproducten • Synergie mogelijk tussen veetelers en biolandbouwers (fruit) • Ook grotere boomgaarden kunnen overleven • Lokale connectiviteit tussen landschap en product en producent-consument (korte keten): versterking van de streekidentiteit 	<ul style="list-style-type: none"> • Bij jongere generatie en toeristen is er interesse voor sociaal gebruik van hoogstamboomgaarden • Maatschappij evolueert: nieuwe functies kunnen inspelen op nieuwe noden en interesses • Actief gebruik is een garantie voor behoud • Er zijn ondertussen rendabelere vormen van fruitproductie en veeteelt

STANDPUNTEN VAN DE DEELNEMERS

DISCUSSIE EN AANVULLINGEN

- Er moet nu vooral beleid gevoerd worden om traditioneel gebruik te stimuleren. Het andere komt vanzelf
- Overheid moet ook nieuw gebruik stimuleren: dit creëert draagvlak voor het 'oude' gebruik
- We moeten vertrekken van de huidige bestemmingen: Het 'nieuwe gebruik' zal slechts klein oppervlak innemen dus het zwaartepunt moet bij traditioneel gebruik liggen.
- Sociaal gebruik is belangrijk. Er is immers geen rendabiliteit voor oude rassen. Door inkomsten te genereren via een alternatief economisch verhaal kan je onderhoud financieren.
- Er moet aandacht zijn voor rendabiliteit. Alles in overheidshanden brengen is een slecht idee. Dit heeft slecht onderhoud en vandalisme als gevolg.
- Het ene hoeft het ander niet uit te sluiten, maar een boomgaard moet wel 12 maanden op een jaar onderhouden worden. Een Het traditioneel gebruik zorgt hier voor een betere invulling. Kamperen kan bijvoorbeeld maar twee maanden per jaar.

- Andere functies zoals kamperen kunnen ook impact hebben op de kwaliteit van de boomgaarden, zoals het aanbrengen van infrastructuur, meer betreding enz. Het is noodzakelijk van zeker ook traditionele boomgaarden te bewaren. Maar waar mogelijk wel te combineren met andere vormen van gebruik.
- Als we kijken naar het huidige landbouwgebruik en we de hoogstamboomgaarden willen behouden, dan zullen we de meerkosten moeten compenseren voor het behouden van bomen/boomgaarden. Zolang dat ander landgebruik of grasland zonder bomen rendabeler is dan een hoogstamboomgaard blijft het risico dat boomgaard verdwijnt. Als overheid moet je, als je die boomgaarden wil bewaren, dus de inspanning leveren om dat verschil te compenseren. Dit is prioritair, alternatief gebruik komt meer vanzelf en kan via projecten gerealiseerd worden, maar ondersteuning van traditioneel beheer moet structureel en dringend aangepakt worden.

CONCLUSIE

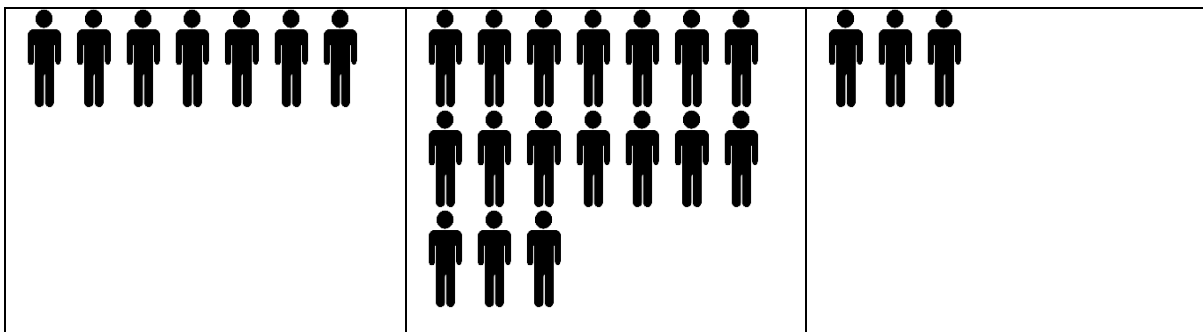
Rekening houdend met het huidige gebruik/bestemming van hoogstamboomgaarden, moet de overheid zich vooral concentreren op het ondersteunen van het traditioneel gebruik (fruitproductie, grasland, veeteelt). Sociaal gebruik en alternatieve economische invullingen zijn aanwezig op veel kleinere schaal en ontstaan vooral bottom-up. Deze initiatieven dragen bij tot een draagvlakverbreding en moeten dus ook, zij het in mindere mate en eerder projectmatig, gestimuleerd worden.

STELLING 7

In 2030 focust het beleid op het hoogstamboomgaardenlandschap (ligging is prioritair)	In 2030 focust het beleid op de waarden van hoogstamboomgaarden (individuele kwaliteit is prioritair)
<ul style="list-style-type: none"> • Flexibel omgaan met hoogstamboomgaarden (bv plantafstand, soorten, bemesting,...) • Een dynamischer hoogstamboomgaardenlandschap • Meer mogelijkheden voor multifunctionaliteit en nieuwe functies • Minder verplichtingen voor eigenaars/beheerders • Versterking van het traditionele landschap en de streekidentiteit 	<ul style="list-style-type: none"> • Meer individueel waardevolle hoogstamboomgaarden • 80% van de respondenten vindt biodiversiteit en natuurwaarde van hoogstamboomgaarden belangrijk • Streekeigen rassen en soorten zijn voor respondenten belangrijkste reden voor behoud • Er hoeven niet zo veel hoogstamboomgaarden bewaard te blijven • Ondersteuning en verplichtingen mogelijk los van de ligging

STANDPUNTEN VAN DE DEELNEMERS

VERDUIDELIJING

Ligging heeft te maken met landschappelijke impact en esthetische kwaliteiten. Het feit dat het een hoogstamboomgaard is, die in het landschap aanwezig is en het landschapsbeeld bepaalt is voldoende. Deze hoogstamboomgaarden hoeven verder geen waarde te hebben (biodiversiteit, productiewaarde, erfgoedwaarde,...)

DISCUSSIE EN AANVULLINGEN

- Beide zijn belangrijk maar toch vooral de waarde. We kunnen dat realiseren door een streek te kiezen, bijvoorbeeld tussen Sint-Truiden en Borgloon, waar waardevolle individuele boomgaarden samen met andere boomgaarden een snoer of boomgaardenlandschap vormen, zoals de boomgaardengordel in Borgloon. In dat stuk wordt er gezorgd dat boomgaarden blijven bestaan en ontstaan. Je moet hierbij ook rekening houden met grond/bodemgeschiktheid: een boomgaard kan niet beneden in het dal, of helemaal boven.

- We kijken binnen dit project op Vlaams niveau en dan is Haspengouw natuurlijk heel de streek en niet enkel een beperkt stuk.
- De landschappelijke factor kan belangrijk zijn, maar je mag zeker de individuele boomgaard niet vergeten. Het moet een en/en verhaal zijn.

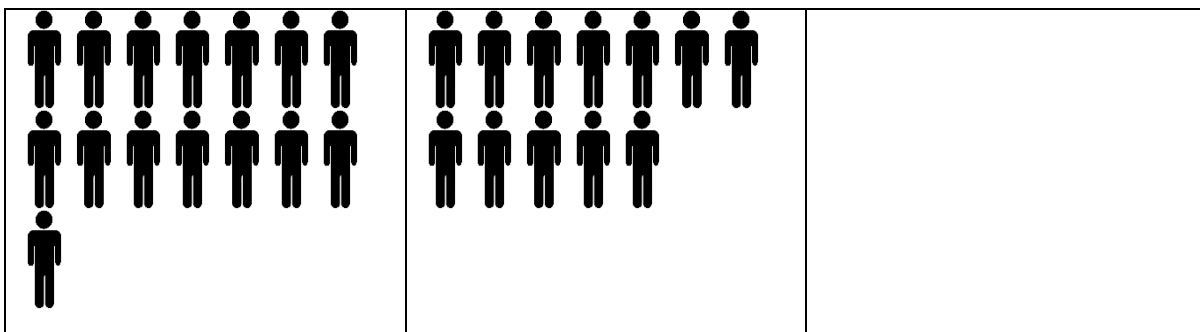
CONCLUSIE

Deze stelling zorgde voor verwarring bij de deelnemers en het is bijgevolg moeilijk om conclusies te trekken. Beide benaderingen hebben hun waarde en moeten aandacht krijgen.

STELLING 8

In 2030 moeten er meer hoogstamboomgaarden zijn	In 2030 mogen er minder hoogstamboomgaarden zijn
<ul style="list-style-type: none"> • Er is een uitgesproken voorkeur voor culturele landschappen met vele kleine landschapselementen • Meer dan de helft van de respondenten wil graag meer hoogstamboomgaarden zien in • Het traditionele landschap van Haspengouw wordt versterkt wat positief zal zijn voor het toerisme • Meer dan 80% van de respondenten vindt dat zo veel mogelijk hoogstamboomgaarden bewaard moeten blijven • In de intentieverklaring is opgenomen dat we inzetten op het behoud van hoogstamboomgaarden 	<ul style="list-style-type: none"> • De achteruitgang van hoogstamboomgaarden is een natuurlijk proces. Het landschap evolueert • Nu liggen veel hoogstamboomgaarden er verwaarloosd bij • Het bewaren van hoogstamboomgaarden is een last voor eigenaars • Het beheer per boomgaard is minder arbeidsintensief • Minder boomgaarden vergen minder financiële inspanningen • Er is al grote ruimtedruk. Dit laat meer ruimte voor andere bestemmingen • Een kleiner oppervlak is beheersbaarder op vlak van opvolging en handhaving • Er is al voldoende toerisme, we willen geen overlast creëren

STANDPUNTEN VAN DE DEELNEMERS

DISCUSSIE EN AANVULLINGEN

- De druk op de ruimte is heel groot. Het is gevaarlijk om zo maar te zeggen dat er 'meer' hoogstamboomgaarden bij moeten komen. Er moet ook plaats blijven om andere doelstellingen te realiseren. De ruimte is immers multifunctioneel en dat is het gevaar van een thematische aanpak als het richtplan, dat dat mogelijk uit het oog verloren wordt. Het voordeel van een hoogstamboomgaard is wel dat je net heel veel functies op één plaats kunt realiseren (zoals grasland, biodiversiteit,...) maar ook niet alles. Je moet dit bijna perceel per perceel bekijken: welke waarden zitten waar en waar kunnen hoogstamboomgaarden wel en waar niet?

- Het is eerder belangrijk de bestaande te behouden en onderhouden met inbegrip van vervangen/heraanplanten wat verdwijnt.
- Door veehouders worden hoogstamboomgaarden nu verwaarloosd. Vroeger gaven kersen uit de boomgaard nog een aanvullend inkomen maar door veranderende markt en evolutie van teelt is dat nu niet meer het geval: De soorten zijn niet meer rendabel maar er zijn ook praktische problemen. Verzekeringen willen het plukken niet meer dekken waardoor je niet iedereen dit kan laten doen. In huidige context blijken appels makkelijker: die kan je plukken door middel van schudden, dat gaat met kersen niet. Kersen behouden is dus moeilijker. Je moet al rekening houden met LCV zodat je zeker niet professionele laagstamkersenteelt in het gedrang brengt. Dit houdt dan in dat kersen quasi uit het landschap zullen verdwijnen. Maar deze hebben wel een karakteristieke vorm en structuur met bepaalde esthetische kwaliteiten die een appelboom niet heeft. Het zal dus een uitdaging worden om eerst te zoeken naar resistente rassen en oplossingen voor je weer meer bomen aanplant. Het is niet dat landbouwsector alle kersenvormen weg wilt maar er moet wel aandacht zijn voor de ziektes die professionele teelten kunnen hypothekeren.
- Het is belangrijk om aan te vullen dat we niet enkel moeten focussen op hoogstamboomgaarden wat betreft bestrijding LCV maar ook aandacht moeten hebben voor de wilde boskers? Deze komt massaal in de natuur voor en kan ook drager van het virus zijn.
- De trend is gezet dat ook eigenaars met niet besmette kersen hun bomen wegdoen omwille van mogelijke kans op LCV-besmetting en beschadiging van professionele teelt. Hierdoor gaan veel waardevolle boomgaarden verloren.
- Het is een feit dat we nu met een aantal problemen geconfronteerd worden waarop we nog geen antwoord hebben. We kennen de vectoren niet van LCV, We hebben nog geen biologische bestrijdingstechniek voor de Aziatische fruitvlieg. Dat zorgt voor druk en een clash tussen professionele kersentelers en hoogstamboomgaarden die in de buurt zitten. De politiek vandaag is: 'Zo lang we geen antwoord kunnen geven aan mensen die nieuwe kersen (willen) aanplanten, zetten we de aanplant van nieuwe kersenvormen on hold.' We moeten hier even afstand van nemen omdat we op dit moment niet anders kunnen. Het onderzoek loopt verder en we hopen dat er op termijn een oplossing komt, ofwel vanuit het onderzoek ofwel vanuit de natuur, maar we weten niet wanneer. Als landschapsbeheerder moeten we die maatregelen ondertussen ook wel durven nemen.
- Als we de kersen negatief blijven behandelen zal deze soort en de typische streekeigen rassen verdwijnen. Kersenvormen aanplanten die virusvrij zijn en zich niet in de buurt van laagstamplantages vinden kan nog wel. Dan moet er natuurlijk ook over gewaakt worden dat het jaar erna niet een professionele teler zijn laagstam naast een bestaande hoogstam plant en dan de schuld op de hoogstam steekt. Het is een kwestie van evenwicht en met elkaar samenleven.

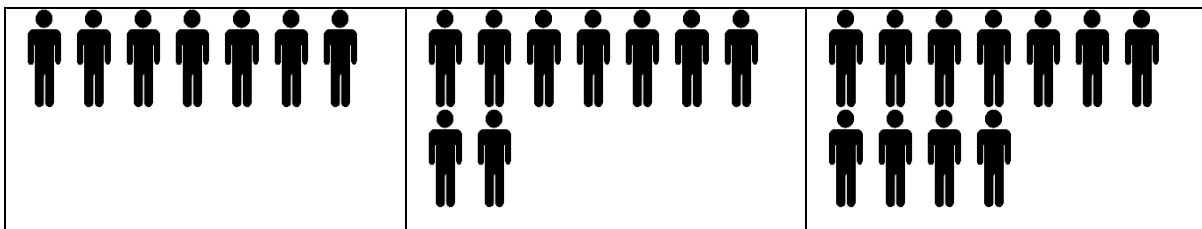
CONCLUSIE

Het areaal aan hoogstamboomgaarden mag niet verder afnemen en moet minstens behouden blijven. Belangrijke aandacht is vereist voor kersen, die ten gevolge van voorlopig onbehandelbare ziektes, zoals Little Cherry Virus, volledig dreigen te verdwijnen, met een onherroepelijk verlies aan waarde (zoals streekeigen rassen) tot gevolg. Blijvend en dringend onderzoek naar hoe deze soort bewaard kan worden is nodig, zowel ten voordele van de professionele fruitsector als van de hoogstamboomgaarden.

STELLING 9

In 2030 vormt landschappelijke impact/licging de basis voor het hoogstamboomgaardenbeleid	In 2030 is er een algemeen beleid voor hoogstamboomgaarden, ongeacht de landschappelijke inplanting
<ul style="list-style-type: none"> • Gerichter inzetten van middelen zorgt voor een efficiënter resultaat • We bepalen zelf de klemtonen van het beleid • Versterking van de streekeigenheid en streekidentiteit • Mogelijkheid tot differentiatie op basis van landschappelijke eigenheid • Respondenten hechten veel belang aan locatie en inplanting van hoogstamboomgaarden • Mogelijkheid tot stimuleren van toerisme 	<ul style="list-style-type: none"> • Duidelijkheid en transparantie • Minder administratie • Meer kans op individuele eigenaars die een hoogstamboomgaard willen behouden/aanplanten

STANDPUNTEN VAN DE DEELNEMERS

DISCUSSIE EN AANVULLINGEN

- Hoogstamboomgaarden zijn een heel geschikt onderwerp om een gebiedsgericht beleid te voeren. Langs de andere kant, als je enkel je middelen gaat concentreren op één zone, ergens tussen Sint-Truiden en Borgloon, zijn we ook niet goed bezig.
- Een gebiedsafbakening is als overheid nodig om de zaken duidelijk, controleerbaar en regelbaar te maken. Een hoogstamboomgaard kan echter overal bestaan en ontstaan. Een combinatie van beide zal dus voorzien moeten worden.
- Het is een gebiedsgericht thema en dus niet geïntegreerd, hoewel hoogstamboomgaarden wel een thema zijn waarover je al geïntegreerd kan nadenken. Maar het is in de eerste plaats belangrijk dat er een algemeen beleid rond het thema bestaat. Afweging met andere domeinen/thema's maakt het complexer en moet later gebeuren.

CONCLUSIE

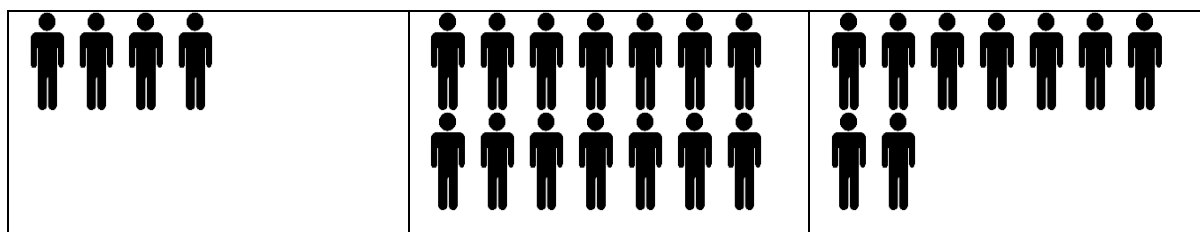
In eerste instantie is er een algemeen basisbeleid nodig voor hoogstamboomgaarden. Gebiedsgerichte differentiatie kan later toegevoegd worden.

STELLING 10

In 2030 vormt de individuele waarde van hoogstamboomgaarden (erfgoed, natuur,...) de basis voor het beleid	In 2030 is er een algemeen beleid voor alle hoogstamboomgaarden , ongeacht de individuele waarde
<ul style="list-style-type: none"> • Gerichter inzetten van middelen zorgt voor een efficiënter resultaat • We bepalen zelf de klemtonen van het beleid • Versterking van de waarde van hoogstamboomgaarden • Mogelijkheid tot differentiatie op basis van individuele kwaliteiten van hoogstamboomgaarden • 80% van de respondenten vindt biodiversiteit en natuurwaarde van hoogstamboomgaarden belangrijk • Streekeigen rassen en soorten zijn voor respondenten belangrijkste reden voor behoud 	<ul style="list-style-type: none"> • Duidelijkheid en transparantie • Minder administratie • Meer kans op individuele eigenaars die een hoogstamboomgaard willen behouden/aanplanten

STANDPUNTEN VAN DE DEELNEMERS

DISCUSSIE

- Als je nadenkt over een beleid voor hoogstamboomgaarden en subsidiëring kan je dat beetje getrapte doen. Het is belangrijk dat mensen die in hun tuin hoogstam willen planten gestimuleerd kunnen worden om draagvlak te creëren, maar hoogstamboomgaarden die ‘meer doelen dekken’ moeten een hoger subsidiebedrag krijgen
- Je moet naar de toekomst kijken. Je moet eerst een beleid hebben dat eenvoudig is en dat werkt, maar dat moet natuurlijk wel gericht zijn. De natuurwaarde van een boom/boomgaard begint pas vanaf 20 à 30 jaar dus je kan niet alleen kijken naar ‘wat is de huidige waarde’ maar ook naar de volgende generatie. We moeten de tijd in rekeningen brengen. Creëren van waarde moet gestimuleerd worden maar dat moet niet te ingewikkeld zijn. We moeten een balans zoeken tussen administratieve en andere lasten.
- Dit hoeft geen tegenstelling te zijn: een overheid gaat toch nooit iets ondersteunen dat geen waarde heeft voor het algemeen belang.

- Op dit ogenblik is het beleid rond hoogstamboomgaarden heel complex. Dit leidt tot problemen met handhaving, beheer,... We hebben nood aan eenvoudige en duidelijke dingen (en niet die wel, daar niet). Je kunt wel allemaal dingen opleggen en een hoop voorwaarden koppelen aan subsidies maar wie gaat dat allemaal opvolgen? We kunnen beter eerst inzetten op een algemeen en eenvoudig systeem dat werkt. Nadien kunnen we nog perfectioneren en kijken naar meer voordelen voor bepaalde locaties, maar we moeten starten met een goed basissysteem dat eenvoudig is in gebruik en waar mensen in mee willen gaan. We moeten nadenken over hoe mensen zo ver te krijgen dat ze boomgaarden in hun wei willen planten? Privé personen die dat mooi vinden zullen ook wel bomen aanplanten zonder subsidies. We moeten vooral ons beleid toespitsen op mensen die er zelf geen baat bij hebben, om die zover te krijgen.
- Er is een verschil tussen iemand die privé hiermee bezig is en iemand die beroepsmatig hiermee bezig is en dus van zijn land moet leven. Nu brengt boomgaard niet op en is eerder last dan lust, dus een boer gaat dit niet behouden. Als je een vergoeding geeft om dat te compenseren, waarbij je ook wel voorwaarden stelt aan het vereist beheer gaat dat wel behouden blijven. Voor akkervogelbeheer werkt dit ook. Landbouwers gaan dat wel willen bewaren, ook naar het landschap toe als het rendabel is, maar als dat niet het geval is, gaat dat niet blijven bestaan. Toch zeker niet in akkerbouwgebied.
- De open ruimte wordt niet meer alleen beheerd door de landbouw. Er zijn nog andere spelers en als de landbouw eist voor economische compensatie, dat ze een vervangingsinkomen hebben, dan wil de natuursector dat ook. Men moet verder denken. We spreken hier over landschapsbeheer. Daar speelt landbouw een rol, maar ook andere spelers. Het is niet tegen de landbouw maar met allen samen: dus als landbouwers gecompenseerd moeten worden, moeten anderen ook gecompenseerd worden.
- Landbouwers hebben niets tegen natuur en kunnen/willen zeker hiermee samenwerken, maar er is nog een verschil tussen mensen die ervan moeten leven en gebieden voor natuur/toerisme/recreatie. Die zijn zeker waardevol en moeten er ook zijn. Maar als je redeneert vanuit een landbouwbedrijf waarvan je moet leven is de natuurwaarde niet prioritair, het is vooral belangrijk dat het rendabel is. Als je dan niet zorgt dat een perceel met natuurwaarde rendabel is, zal het verdwijnen.
- Wat hoogstamboomgaarden betreft is het gebrek nu dat er ook binnen het natuurdecreet en natuurbeleid geen of onvoldoende financiële middelen zijn voor het beheer van hoogstamboomgaarden waardoor natuurverenigingen ook niet het financiële plaatje rondkrijgen, net zoals de meeste landbouwers dat niet rondkrijgen.
- Er zijn ook initiatieven om landbouwers een vervangingsinkomen te geven door net aan natuurbeheer te doen. Dat is misschien een betere vorm van inkomenssteun.

CONCLUSIE

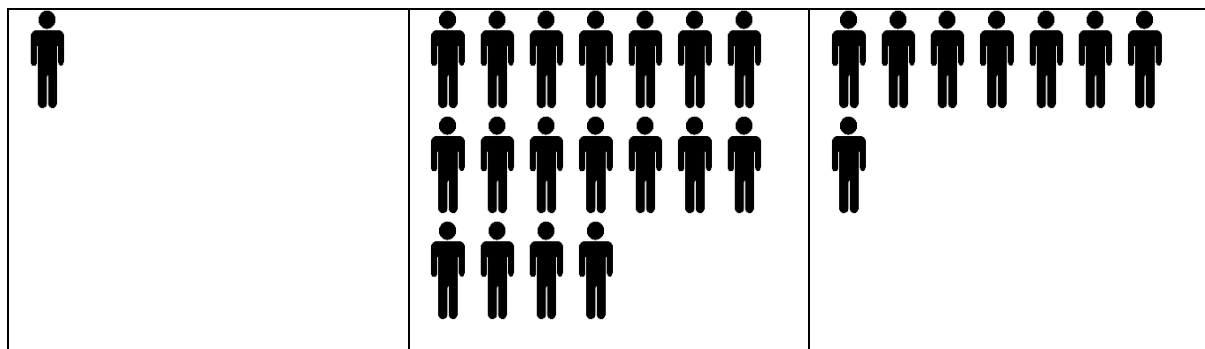
In eerste instantie is er nood aan een eenvoudig algemeen beleid voor hoogstamboomgaarden. De individuele waarde van de hoogstamboomgaard, zowel actueel als toekomstig, speelt hier zeker een rol in, maar ook andere factoren zijn van belang, zoals de schaal.

STELLING 11

<p>In 2030 vormt de ruimtelijke bestemming de basis voor het hoogstamboomgaardenbeleid</p>	<p>In 2030 is er een algemeen beleid voor alle hoogstamboomgaarden , ongeacht de bestemming</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Gerichter inzetten van middelen zorgt voor een efficiënter resultaat • We bepalen zelf de klemtonen afhankelijk van de bestemming • Mogelijkheid om een beleid op maat te voeren 	<ul style="list-style-type: none"> • Duidelijkheid en transparantie • Minder administratie • Meer kans op individuele eigenaars die een hoogstamboomgaard willen behouden/aanplanten

STANDPUNTEN VAN DE DEELNEMERS

DISCUSSIE EN AANVULLINGEN

- Door de ruimtelijke bestemming zit er nu al een vorm van basisbescherming op het gebruik. Het is vandaag al een realiteit dat men anders omgaat met die bestemmingen, dat is ook logisch. Dat is een realiteit. Dat er differentiatie is kan je niet buiten
- Het is nogal sterk om te stellen 'de basis'. Het zou eerder geformuleerd moeten worden als 'één van de elementen'. Het is logisch dat je in een agrarische bestemming op een andere manier hiermee omgaat dan binnen een natuurbestemming.
- Er is nu maar één gemeente die dat via een RUP, specifiek voor hoogstamboomgaarden doet en dat is Sint-Truiden. Gemeenten moeten zich eens bezinnen over die RUP's: er is landbouwgebied, er is herbevestigd landbouwgebied, er is open ruimte, gemeentelijke eigendom... In het kader van RUP's zal men veel beter een hoogstamboomgaardenbeleid kunnen voeren. Anders wordt er een boomgaard geplant en 10 jaar later doen ze die weer weg. Er moet een bepaalde handhaving blijven bestaan, ondanks het feit dat er veel klachten zijn dat handhaving moeilijk is.
- Het is niet zo dat een algemeen beleid een blanco beleid is en dat zomaar alles kan en mag. Ook dit moet ingevuld worden, maar dan volgens andere criteria dan (enkel) de ruimtelijke bestemming.

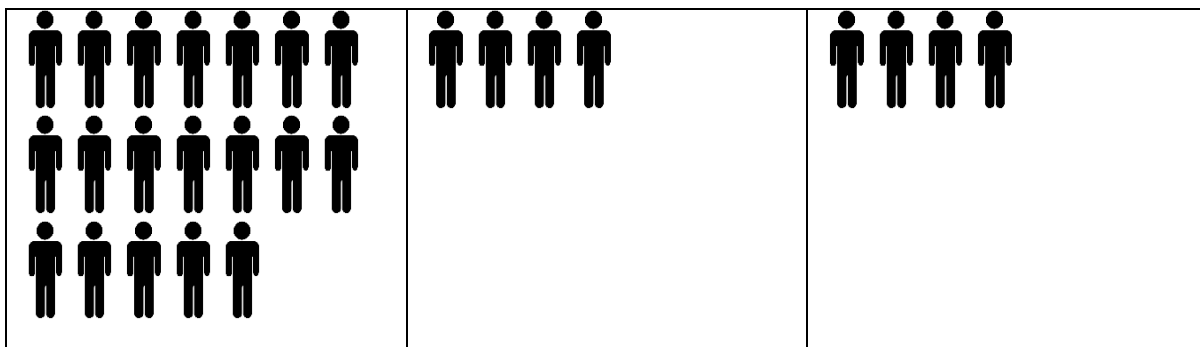
CONCLUSIE

Een algemeen beleid voor hoogstamboomgaarden is prioritair. Dit mag geen blanco beleid zijn maar moet een invulling krijgen. Je kan de bestaande sectorale instrumenten, waaronder ruimtelijke bestemmingen, niet negeren. Deze zijn immers van kracht en zorgen al voor bepaalde vorm van bescherming/differentiatie.

STELLING 12

In 2030 focust het beleid op het oppervlakte hoogstamboomgaarden	In 2030 focust het beleid op het aantal hoogstamfruitbomen
<ul style="list-style-type: none"> Flexibeler omgaan met de inrichting van hoogstamboomgaarden (bv minder bomen/opp, toevoegen van bebouwing in hoogstamboomgaarden enz. 	<ul style="list-style-type: none"> Hogere kwaliteit van de hoogstamboomgaarden Sluit dichter aan bij de traditionele hoogstamboomgaard Hoogstamfruit hoeft niet noodzakelijk in een boomgaard voor te komen maar kan bv ook langs wegen,...

STANDPUNTEN VAN DE DEELNEMERS

DISCUSSIE EN AANVULLINGEN

- Een boomgaard is meer dan alleen bomen. In hoogstamboomgaarden heb je ook waardevolle graslanden en als je gradiënten houdt met zonrijke zones en meer schaduwrijke oppervlaktes. Naar landschapsbeleving zijn beide stellingen vermoedelijk vrij evenwaardig. Er moet uiteraard wel een minimum aantal bomen per ha zijn zodat het als boomgaard ervaren blijft. Maar naar biodiversiteit toe gaat inzetten op oppervlak, waar je inzet op zowel graslandbeheer, als haag, als bomen, meer effect hebben, gezien dit een meer geïntegreerde benadering is.

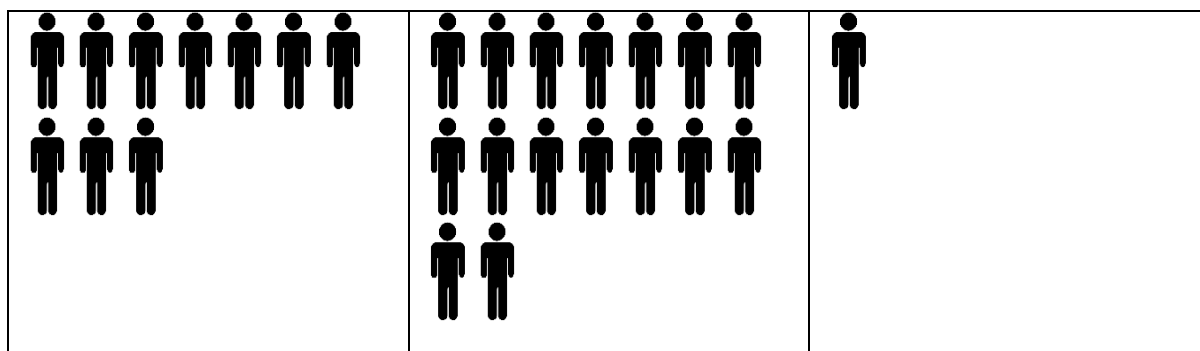
CONCLUSIE

Het beleid focust op het areaal hoogstamboomgaarden omdat een boomgaard meer is dan enkel de bomen. Op die manier kan een meer geïntegreerd beleid gevoerd worden.

STELLING 13

In 2030 focust het beleid vooral op een erfgoed- en natuurgericht beheer van hoogstamboomgaarden	In 2030 focust het beleid vooral op een productiegericht beheer van hoogstamboomgaarden
<ul style="list-style-type: none"> • 80% van de respondenten vindt het behoud van hoogstamboomgaarden owv natuurwaarde belangrijk • Productie is niet meer economisch rendabel • Respondenten vinden rentabiliteit geen prioritaire voorwaarde voor behoud • Hogere maatschappelijke baten (biodiversiteit, klimaatadaptatie,...) 	<ul style="list-style-type: none"> • Economische meerwaarde • minder overheidsfinanciering nodig • Sluit meer aan bij het traditioneel beheer van hoogstamboomgaarden

STANDPUNTEN VAN DE DEELNEMERS

DISCUSSIE EN AANVULLINGEN

- Als je iedereen wil meekrijgen die eigenaar is van een hoogstamboomgaard, moet er een voordeel ontwikkeld worden dat er nu niet meer is. Er zou dus een economische rendabiliteit of meerwaarde moeten komen. Het korte ketenverhaal is hiervoor heel geschikt.
- Het ene sluit het andere niet uit. Voor een landbouwer is het eender of hij geld krijgt voor productie of voor natuurbeheer. Het rendabel maken moet je als landbouwer zelf doen, subsidies maken dat gewoon wat makkelijker. Maar als je kijkt naar het areaal, zoals het nu is, moet je toch vooral op erfgoed/natuurbeheer inzetten. Aanpassingen naar productie toe moet niet vanuit beleid komen. In Wallonië heb je bv. Diversifruit, een vzw die zich bezighoudt met promotie en onderhoud van hoogstamboomgaarden, maar ook met de afzet en de oogst en dus verder gaan dan het Regionaal Landschap hier. Ze proberen daar een label voor hoogstamboomgaardfruit in het leven te roepen zoals bestaat voor Zwitserland. Dat hoeft niet van overheid te komen.

- Zelfs als we inzetten op natuurbeheer/erfgoedbeheer produceren die bomen natuurlijk wel fruit en in het hoofd van de mensen moet dat fruit benut worden. Heel veel boomgaarden verdwijnen vandaag omdat de eigenaars het fruit ervan niet meer kunnen benutten. We moeten eigenaars dus de mogelijkheid aanbieden om iets met dat fruit te kunnen doen, want dat leeft in de geest van de mensen. Hier is een verschil tussen een eik, waar eikels mogen vallen en een fruitboom, waar mensen ongelukkig zijn of protesteren als het fruit niet gebruikt wordt. Dat zijn maatschappelijke standpunten die leven. Als we hoogstamboomgaarden willen stimuleren moeten we dus ook middelen aanbieden waarmee eigenaars hun fruit kunnen benutten. Dat hoeft niet noodzakelijk van de overheid te komen, maar wel van mensen die waarde hechten aan het behoud van hoogstamboomgaarden.
- Het is belangrijk om niet enkel naar productie te kijken maar ook naar andere zaken zoals klimaatadaptatie. Ook hier moeten we allemaal ons steentje bijdragen.

CONCLUSIE

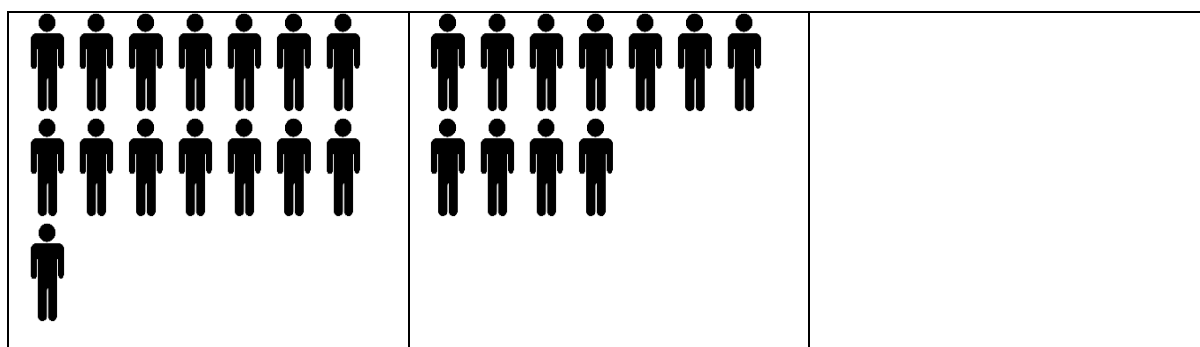
Een combinatie van beide beheervormen is wenselijk. Rekening houdend met het huidige areaal, ligt het zwaartepunt bij een natuur- en erfgoedbeheer. Om tegemoet te komen aan de maatschappelijke opinie, om het draagvlak te vergroten en ter preventie van ziekteoverdracht naar de professionele fruitteelt moet ook bij dit beheer aandacht zijn voor oogstverwerking. Anderzijds sluit ook een productiegericht beheer (het creëren van) natuurwaarden niet uit.

STELLING 14

<p>In 2030 financiert de overheid hoofdzakelijk het behoud van hoogstamboomgaarden (belastinggeld)</p>	<p>In 2030 financieren alternatieve kanalen (bv crowdfunding, landschapsfonds) vooral het behoud van hoogstamboomgaarden (privégeld)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Het behoud van hoogstamboomgaarden is van algemeen belang • Duurzame garantie voor het behoud • Grotere rechtszekerheid voor eigenaars • Meer sturingsmogelijkheden i.f.v. visie/beleidsdoelstellingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een bereidheid tot betalen bij de burger voor het behoud van hoogstamboomgaarden • Directere betrokkenheid van burgers • Bijdrage naar eigen wil en kunnen • Mensen weten graag waarvoor ze betalen (rechtstreekse financiering algemene belastingen)

STANDPUNTEN VAN DE DEELNEMERS

Jan Mampaey verlaat de workshop en nam geen standpunt meer in in deze en volgende stellingen.

DISCUSSIE EN AANVULLINGEN

- Dit is een politieke vraag. Het gaat hier om twee verschillende maatschappijmodellen die veel verder gaan dan het hele boomgaardenverhaal. Je past je boomgaarden in in een politiek model en dat model is ofwel vooral vanuit overheid ofwel vanuit individu. Dit gaat veel ruimer (bv ook militair, sociale zekerheid,...) en het is gevaarlijk om heel het boomgaardenverhaal daaraan te koppelen.
- Het ene sluit het andere niet uit. Privé-initiatieven blijven altijd wel bestaan.
- Als we kijken naar huidige situatie en verhoudingen dan zijn er nu al heel wat bottom-up en crowdfundinginitiatieven. Maar toch blijft het moeilijk gaan met de hoogstamboomgaarden en blijft het lasten/lustenverhaal bestaan. Extra verantwoordelijkheid is nu dus nodig vanuit de overheid. Deze moet wat meer stimuleren.
- Als we hoogstamboomgaarden van algemeen belang vinden, is het normaal dat de zorg hiervoor komt uit het belastingsgeld.

- Bij projecten voor landschappelijke doelen, natuurdoelen blijkt dat er vaak geen gepaste of te weinig overheidssteun beschikbaar is. De overheid mag hier meer aandacht voor hebben.
- Met privé- en bottom-upinitiatieven komt er veel meer innovatie naar boven. Privégelden zorgen voor creativiteit, innovatie en gedrevenheid.

CONCLUSIE

Het is gevaarlijk om deze stelling mee op te nemen in een visie omwille van de politieke geladenheid. Als hoogstamboomgaarden belangrijk gevonden worden door de maatschappij/overheid, moet hier ook financiële overheidssteun tegenover staan. Dit moet alternatieve kanalen niet uitsluiten: deze kunnen, op kleinere schaal, voor meer innovatie, gedrevenheid en betrokkenheid zorgen.

STELLING 15

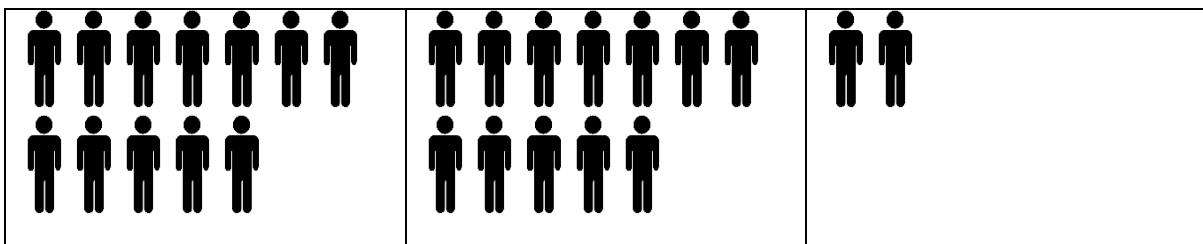
In 2030 faciliteert de overheid hoofdzakelijk economische functies van hoogstamboomgaarden	In 2030 faciliteert de overheid hoofdzakelijk multifunctionaliteit van hoogstamboomgaarden
<ul style="list-style-type: none">• Garantie voor behoud op lange termijn• Minder financiering nodig op lange termijn	<ul style="list-style-type: none">• Hogere maatschappelijke baten

Deze stelling werd niet behandeld omwille van de vele raakpunten met stelling 6.

STELLING 16

In 2030 ondersteunt de overheid het leveren van maatschappelijke baten (bv ecosysteemdiensten) door hoogstamboomgaarden	In 2030 ondersteunt de overheid niet het leveren van maatschappelijke baten door hoogstamboomgaarden
<ul style="list-style-type: none"> • Hoogstamboomgaarden leveren een aantal maatschappelijke diensten die nu niet (financieel) gewaardeerd worden (onevenredige verdeling van lusten en lasten) • Combineren van landschappelijke eigenheid met maatschappelijke baten (bv groen en gezondheid, klimaatadaptatie,...) • Maatschappelijke diensten van hoogstamboomgaarden worden gewaardeerd door de bevolking (bv. nabij groen) • Betere garantie voor het behoud van hoogstamboomgaarden (groter draagvlak bij eigenaars) 	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn andere vormen van landgebruik die mee/efficiënter maatschappelijke diensten/baten opleveren dan hoogstamboomgaarden (bv. biodiversiteit, CO2 opslag,...): bv bos is efficiënter in termen van CO2 opslag

STANDPUNTEN VAN DE DEELNEMERS

DISCUSSIE EN AANVULLINGEN

- Bestaat hier al een berekening rond? Er kan zoveel % van deze, zoveel % van die diensten zijn. Dat is theoretisch. Maar hoogstamboomgaarden zijn multifunctioneel en hebben meer gelaagdheid. Misschien dat, als je al die dingen optelt dat je dan toch hoger uitkomt voor een hoogstamboomgaard.
- Er zijn ook heel veel verschillende diensten dus het is ook al een keuze op welke diensten je inzet. Ook niet alle diensten zijn in geld uit te drukken, denk maar aan beleving. Hoogstamboomgaarden scoren vooral heel hoog op culturele diensten maar op reguliere diensten.

- Er is geen bos in Haspengouw, dus je moet hier niet op bos gaan inzetten. Haspengouw is een hoogstamboomgaardengebied, dus hier moeten de hoogstamboomgaarden behouden blijven. Je moet vertrekken van de eigenheid van de streek/landschap. Dus vanuit gans Vlaanderen moet vooral hier in deze streek gebeuren, want past hier. In het Zoniënwoud moet je geen boomgaarden gaan planten.
- Je moet niet naar scheiding van functies maar naar verweving van functies. Er is nood aan meer multifunctionaliteit, anders krijgen we doelstellingen niet gerealiseerd. De ruimte is immers beperkt. Hier is voor hoogstamboomgaarden een belangrijke rol weggelegd, net omdat hierin meerdere functies en diensten kunnen gecombineerd worden.

CONCLUSIE

Hoogstamboomgaarden zijn karakteristieke landschapselementen van Haspengouw en hier moet dus ook op hoogstamboomgaarden ingezet worden. Door de multifunctionaliteit bieden hoogstamboomgaarden de kans om meerdere maatschappelijke doelen/diensten op één plaats te realiseren. In een dichtbevolkt gebied met veel ruimtedruk als Vlaanderen is dit sterkte en troef die benut moet worden. Dit wil echter niet zeggen dat er overal hoogstamboomgaarden moeten komen ten koste van andere vormen van landgebruik met een even grote of grotere waarde.